

Gemeente van Christus,

Het beeld van de goede herder is waarschijnlijk het meest geliefde beeld van God. En van Jezus. Psalm 23 en de berijmde versie ervan, het vroegere gezang 14 - De Heer is mijn Herder - vinden in menige uitvaartdienst een plek.

Het riep twee herinneringen bij me op. Ik begin deze overdenking met de eerste en vertel u aan het slot de tweede. Daar tussenin een paar gedachten bij onze schriftlezing.

Tijdens de kerkelijke opleiding liep ik een aantal maanden mee met ds. van de Waal, destijds predikant van de dorpskerk in Haren. We waren op weg naar een uitvaart, toen hij me vertelde over een voorval dat jij niet al te lang daarvoor had meegemaakt: "Ik deed de uitvaartdienst van een oude vrouw. Haar man was dement. Hij zat in zijn rolstoel op de eerste rij. Hij was stil tijdens het eerste deel van de dienst. Totdat ik zei: "Ik lees met u Psalm 23: De Heer is mijn Herder."

Hij zette direct in. En zong in z'n eentje alle vijf coupletten van gezang 14. Zonder één fout!

Het was muisstil in de kerk.

"Ik geloof dat ik geen preek meer hoef te houden", zei ik. "We hebben daarna nog samen gebeden."

Sommige verhalen blijven je altijd bij. Voor mij is dit er dus een van.

Er kan heel veel van jouw beleving wegvallen tijdens je leven. Heel rigoureuus, in dat ontluisterende proces van dementie. Of door schokkende gebeurtenissen die je meemaakt, waardoor oude Godsbeelden in elkaar storten. Oude geloofswaarheden wegvallen.

Dat kan ook gebeuren door nieuwe inzichten die je opdoet.

Maar sommige overtuigingen/gevoelens kunnen de tand destijds doorstaan. Ze zitten diep in de bodem van je ziel genesteld. En doorstaan de stormen van het leven.

Voor veel gelovigen gaat dat op voor het beeld van De Goede Herder.

Wat roept dit beeld bij jou wakker? Waar raakt het je? Ik kan natuurlijk niet voor jou antwoorden. Ik kan proberen om er vanuit mijn eigen beleving iets over te zeggen. Dat is al lastig genoeg, in dit geval!

Dat komt onder andere doordat we leven in een land waarin er hooguit nog een handjevol herders rondlopen, in heidegebied, dus normaal gesproken buiten ons zicht.

En die paar wolven die sinds enige tijd in Nederland door de bossen struinen, jagen ons ook geen angst aan: ook die bevinden zich buiten ons zicht.

We moeten dus wat door de buitenkant van het beeld van die herder heen kijken.

De kern van de lezing zit in mijn beleving in vers 14: "Ik ben de goede herder. Ik ken mijn schapen en mijn schapen kennen mij, zoals de Vader mij kent en ik de Vader ken....".

"Ik ken jou...", zegt Jezus. Tegen mij.

Wat is dat voor een "kennen"?

Ik denk terug aan de dienst van 11 april, uit Jorwert. Daarin zong Annemarie zo prachtig: "Ken je mij?", de bewerking die Huub Oosterhuis maakte van psalm 139:

"Ben jij de enige voor wiens ogen / niets is verborgen van mijn naaktheid

*Kan jij het hebben, als niemand anders,
dat ik geen licht geef, niet warm ben / dat ik niet mooi ben, niet veel,
dat geen bron ontspringt / in mijn diepte,
dat ik alleen dit gezicht heb, / geen ander.*

Ben ik door jou, zonder schaamte/ gezien, genomen, door niemand minder?

“Ik ken jou”, zegt Jezus tegen al zijn volgelingen. “In je naaktheid”, dat wil zeggen: in al je kwetsbaarheid. In al je feilbaarheid. Je onzekerheden, je diepste angsten,-
Ik zie door al jouw buitenkanten en maskers heen.

En ik neem jou zoals je bent.....

Hoe kon Jezus dat, “als enige”, om met Oosterhuis te spreken?

Hoe kon hij met zulke liefdevolle ogen naar mensen kijken?

Omdat hij zelf heeft ervaren hoe God de Vader hém kent.

Een gewaarwording die in alle hevigheid tot hem doordrong tijdens zijn doop. Ik geloof dat dat een van de kernmomenten in zijn korte leven is geweest: die doop in de Jordaan.

Een gewaarwording die de evangelisten verbeeldten door een duif die uit de hemel neerdaalt en een hemelse stem die zegt: Jij bent mijn geliefde kind. In jou heb ik welbehagen.

Zo weet Jezus zich door God gekend. En zo heeft hij op een nieuwe manier God leren kennen: “...als een vader die liefdevol zijn armen slaat om zijn kind, die ons omringt met erbarmen...want we zijn van Hem.

Hij die ons zelf uit aarde heeft genomen, Hij weet dat wij, uit stof aan 't licht gekomen, slechts leven op de adem van zijn stem.” (Ps.103: 5 berijmd)

Dat Jezus zich zó door de Vader gekend weet, door Hem geliefd weet, -

dat stelt hem in staat om op zijn beurt als door Gods ogen naar de mensen te zien.

Als een goede herder met hart voor zijn schapen, die hen kent als geen ander, weerspiegelt hij hoe God de Vader ons kent.

Als je dat herkent, als jij zelf ook iets van dié gewaarwording ervaart - hoe God als een liefdevolle herder in je leven aanwezig is – kun jij in navolging van Jezus op jóuw beurt weer iets van dat herderschap weerspiegelen naar ánderen toe.

Dat je je herkent in een van die schápen ligt voor de hand, denk ik. Maar je kunt je óók herkennen in die goede herder. Dat kan heel alledaags. En in schijnbaar onbelangrijke dingen gestalte krijgen.

Na de misschien wat hoogdravende woorden van daarnet (het Johannes-evangelie geeft daar heel snel aanleiding toe, in mijn beleving) is het dan ook goed om te besluiten met de tweede herinnering, die het beeld van de goede herder bij me wakker riep.

Het is ook zo'n verhaal dat je altijd bij kan blijven. Een herinnering van de grote Russische schrijver Fjodor Dostojevski. Aan een schijnbaar onbetekenende ervaring uit zijn kindertijd.

Deze herinnering komt bij hem naar boven als hij vier jaar moet doorbrengen in een strafkamp in Siberië. De tsaar vond bepaalde ideeën van deze grote geest blijkbaar bedreigend en wilde hem – in ieder geval voor een aantal jaren – uit de weg hebben. Rusland kent een lange traditie, wat dat betreft.

Voor een fijnzinnig mens als Dostojevski was het leven tussen de andere veroordeelden - rovers, dieven en moordenaars, mensen die niet of amper konden lezen en schrijven, met wie hij geen enkel contact had - extra zwaar.

In zijn "Dagboek van een schrijver" vertelt hij hoe hij op tweede Paasdag ineens een herinnering aan zijn kindertijd boven komt: als klein ventje loopt hij over de akker van een van de lijfeigenen van zijn vader, een eenvoudige boer, die Marei heet.

Die lijfeigenschap verschilde niet veel van wat wij slavernij zouden noemen.

De kleine Fjodor loopt vanaf de akker de bosrand in. Tussen de heerlijk geurende zomerbloemen en ruisende boomtoppen in loopt hij verder, als hij ineens iemand meent te horen roepen: "Daar komt een wolf aan." (!) Totaal in paniek rent hij terug, bijna in de armen van Marei.

"Kereltje toch", zegt de boer, "wat is er allemaal aan de hand?"

"De wolf komt eraan", zei ik, "de wolf komt eraan!"

"Welke wolf dan?" En zachtjes streefde hij me over mijn hoofd.

Hij zag hoe geschrokken en angstig ik was en keek me wat onzeker aan.

"Heb je het je niet verbeeld?..Het is al goed hoor, Christus is met je...sla maar een kruisje."

En hij streefde me over mijn wang.

Hij zag dat het huilen me nader stond dan het lachten. Hoe mijn mondhoeken trilden.

Voorzichtig raakt hij met zijn middelvinger, waar allemaal aarde op zat, mijn lippen aan.

Ineens leek hij iets te begrijpen: "Ach Here God, wees maar niet bang jongen. Ga maar rustig naar huis...ik zorg ervoor dat de wolf niet komt om jou te pakken. Christus is met je hoor, je kunt rustig gaan."

Als zoveel jaren later ineens deze herinnering weer tot leven komt, beseft Dostojevski dat er in die ontmoeting iets heel bijzonders en heel wezenlijks gebeurde. Ik citeer hem een klein stukje:

"...zelfs als ik zijn eigen zoon was geweest had hij mij niet met een inniger liefdevolle blik kunnen aankijken. Maar wie had hem verteld dat hij dat moest doen? Marei was een van onze lijfeigen boeren en ik was de zoon van de landeigenaar. Niemand zou weten dat hij zo goed voor mij was geweest. Niemand zou hem daarvoor belonen...er was niemand bij aanwezig geweest.

Misschien was alleen God vanuit den hoge er getuige van geweest hoe het hart van zo'n onwetende Russische lijfeigen boer ineens vervuld kan raken van een bijna vrouwelijke tederheid. Een boer die van zijn eigen bevrijding in die tijd nog niet eens kon dromen."

Vanaf dat moment kijkt Dostojevski met nieuwe ogen naar zijn medegevangenen. En voelt hij zich een volgeling van Christus worden.

Deze grote verandering vindt zijn oorsprong precies hierin dat hij zich een ontmoeting herinnert met iemand in wie hij de trekken van de Goede Herder herkent: een eenvoudige boer, die er voor hem is, "als de wolf komt."

Waarbij die wolf symbool staat voor alles wat ons angst kan aanjagen. Alles wat ons leven kan bedreigen. In werkelijkheid. In onze kinderlijke verbeelding. In onze volwassen verbeelding.

In alle eenvoud doet deze Marei precies wat nodig is. Belichaamt hij op zijn manier, bewust of onbewust, de liefde van God. De liefde van Christus. En is hij een goede herder voor de kleine Fjodor:

"Toe maar jongen, ga maar....ik zal ervoor zorgen dat de wolf je niet kan pakken."

Amen.